

Koncepcia integrovaného vzdelávania rómskych detí a mládeže, vrátane rozvoja stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania

Úvod

Vychádzajúc z **Dohovoru o právach dieťaťa**¹, ktorého zmluvnou stranou je i Slovenská republika, je úlohou príslušných orgánov štátnej správy a samosprávy vytvárať podmienky pre rovnaké možnosti detí v prístupe ku vzdelávaniu so zvláštnym dôrazom na tie skupiny, ktoré sú z dôvodu sociálnych a kultúrnych špecifik jestvujúcim vzdelávacím systémom znevýhodňované². Z uvedeného princípu vychádza aj **Národný program výchovy a vzdelávania v SR na najbližších 15-20 rokov**³, ktorý v časti 3 - Cieľový stav výchovy a vzdelávania, počíta s uskutočnením takých zmien vo vzdelávacom systéme, aby sa umožnil prístup k vyššiemu vzdelaniu aj deťom zo sociálne menej podnetného prostredia; s osobitným zreteľom na rómske obyvateľstvo.

Podľa sčítania ľudu, domov a bytov k 3.3.1991 sa k rómskej národnostnej menšine prihlásilo 75 802 občanov SR (1,4%)⁴ a v roku 2001 – 89 920 (1,7%)⁵. Väčšina etnických Rómov sa k rómskej národnosti nehlási a volí si inú národnosť. Rómsky materinský jazyk uviedlo 99 448 občanov SR.

V rámci sčítania ľudu, domov a bytov či už v roku 1991 alebo 2001 boli spracované údaje aj o obyvateľstve bývajúcom v SR podľa národnosti a podľa najvyššieho dokončeného vzdelania.

Školské vzdelanie - rómska národnosť	1991	2001
1. základné (vrátane nedokončeného)	32 931	40 831
2. učňovské (bez maturity)	3 468	5 925
3. odborné	260	1 017
4. úplné stredné spolu	363	1 088
v tom: učňovské	57	378
odborné	239	508
všeobecné	67	202
5. vysokoškolské	56	174
6. bez školského vzdelania	4 579	1 963
7. bez údajov o školskom vzdelaní	1 287	2 204
8. deti do 16 rokov	32 858	36 718
Spolu	75 802	89 920

Štatistické údaje nevystihujú skutočný počet občanov SR rómskeho pôvodu. Počet Rómov v SR sa odhaduje na 380 000, pričom podiel detí do 14 rokov je 43,6%. Najväčšia pôrodnosť je v kategórii 15-19 ročných rómskych žien⁶. Rómovia žijú nerovnomerne na celom území SR. Veľké rozdiely sú koncentrácií v jednotlivých

¹ Dohovor o právach dieťaťa č. 104/1991 Zb.

² Národný akčný plán pre deti – uznesenie vlády SR č. 837/2002

³ Schválený uznesením vlády SR č. 1193/2001

⁴ Zdroj: Sčítaní ľudu, domu a bytu 1991. Vybrané základné informácie z definitívnych výsledku. FŠÚ Praha

⁵ Zdroj: Definitívne výsledky SR. ŠÚ SR

⁶ Zdroj: Demografická charakteristika rómskej populácie v SR, INFOSTAT, Výskumné demografické centrum, Bratislava, júl 2001)

regiónoch. V SR bolo k 31.12.2000 evidovaných 620 rómskych osád, pričom na území niektorých obcí sa nachádza aj viac osád⁷.

Zastúpenie rómskych detí a žiakov v krajoch:

Kraj	v MŠ v %	v ZŠ v %
Bratislavský	2,09	2,96
Trnavský	1,67	3,23
Trenčiansky	0,20	0,53
Nitriansky	1,34	2,78
Žilinský	0,48	1,09
Banskobystrický	6,76	14,19
Košický	7,07	19,24
Prešovský	5,39	14,49
SR	3,41	8,28

Podrobnejšie analytické údaje o školskej úspešnosti podľa jednotlivých ročníkov ZŠ vo vzťahu k desiatemu roku plnenia povinnej školskej dochádzky sú uvedené v prílohe č.1. Príloha č.2 obsahuje stručné informácie o programoch Phare 1999, 2000, 2001 a 2002. Ďalšie podrobnejšie analytické údaje sú uvedené v Správe o súčasnom stave vo výchove a vzdelávaní rómskych detí a žiakov, schválenej v operatívnej porade ministra školstva dňa 23.9.2003 dostupnej na internetovej stránke MŠ SR www.education.gov.sk.

Značná časť Rómov a obyvateľov rómskeho pôvodu je v súčasnosti integrovaná (resp. asimilovaná) v majoritnej časti spoločnosti a žije v porovnateľných sociálnych podmienkach. Ako však naznačujú i horeuvedené štatistické údaje, nezanedbateľná časť tohto obyvateľstva žije na okraji spoločnosti, v segregovaných lokalitách, ktoré sú charakteristické sociálnou nedostatočnosťou, znevýhodňujúcou túto populáciu v prístupe ku vzdelaniu, na pracovný trh a v tejto súvislosti i v zapojení sa do ekonomického, kultúrneho a politického života spoločnosti. Je preto nevyhnutné, aby sa tejto skupine obyvateľov venovala aj v oblasti vzdelávania špecifická pozornosť. Ide o prijímanie takých vyrovnávacích opatrení, ktorých cieľom je umožniť prístup týchto obyvateľov k možnosti získať plnohodnotné vzdelanie zodpovedajúce ich osobnostným predpokladom, potrebám a záujmom tak, aby sa vytvoril podporný systém na prekonanie tých sociálno-kultúrnych prekážok, ktorými ich existujúci vzdelávací systém v tejto oblasti diskriminuje.

Predkladaný materiál sa svojim zameraním dotýka cieľovej skupiny, ktorou je časť detí a mládeže rómskeho pôvodu, ktorá je vnímaná ako deti a mládež s problémami v učení a postojoch, ktoré vznikli na základe dysfunkčných sociálnych podmienok vyplývajúcich zo sociálnej exklúzie (chudoba, nedostatočné vzdelanie rodičov, neštandardné bytové a hygienické podmienky...), teda tých, ktorí sú označovaní ako **sociálne znevýhodnení**, ako aj tých príslušníkov profesijných skupín (pedagogickí, nepedagogickí a sociálni pracovníci, štátna správa a samospráva), ktorí svojim nielen odborným pôsobením, môžu prispieť k riešeniu uvedenej problematiky.

1. Základné poňatie integrovaného vzdelávania rómskych detí a mládeže

Integrované vzdelávanie cieľovej skupiny rómskej populácie vychádza z poňatia integrácie ako „vyváženej a stabilnej možnosti etnickej skupiny zúčastňovať

⁷ Údaje sú spracované na základe ročného výkazu o obytných zoskupeniach na nízkom socio-kultúrnom stupni ku koncu roku 2000. Zdroj: internetová stránka Úradu vlády SR.

sa spoločensko-ekonomického života krajiny na základe rovnakých príležitostí, bez ohrozenia svojej identity (jazykovej, kultúrnej), ktorá svojou špecifickosťou prispieva do kultúrneho bohatstva spoločnosti.“⁸

Aspekty integrovaného vzdelávania:

- integrované vzdelávanie ako súčasť existujúcej výchovno-vzdelávacej sústavy a nie ako jej paralela, či alternatíva,
- integrované vzdelávanie ako vnútorne diferencovaný systém rešpektujúci osobnostné, sociálne a kultúrne špecifiká jednotlivcov, bez ohľadu ich príslušnosti k majorite, či k minorite,
- integrované vzdelávanie ako vertikálne usporiadaný a komplementárny podporný systém umožňujúci zníženie a elimináciu sociálnej exklúzie časti rómskeho obyvateľstva v oblasti vzdelania na všetkých úrovniach jeho nadobúdania, počnúc predškolskou výchovou až po vysoké školy a inštitúcie celoživotného vzdelávania.

Ide tu v princípe o školskú integráciu založenú na zásadách:

- a) rovnoprávnosti prístupu každého občana ku vzdelaniu,
- b) slobodného výberu školy alebo školského zariadenia; účasti rodičov na zabezpečení výchovy a vzdelávania svojich detí,
- c) rovnosti významu a neoddeliteľnosti výchovy a vzdelávania,
- d) rozvoja osobnosti dieťaťa, jeho nadania a talentu, rozumových schopností a fyzických schopností, posilňovania úcty k ľudským právam a základným slobodám, prípravy detí a mládeže na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti v duchu porozumenia, znášanlivosti, rovnosti medzi všetkými národmi, národnostnými, etnickými a náboženskými skupinami a rovnosti pohlaví a posilňovania environmentálneho citenia a sociálneho citenia,
- e) možnosti každého občana vzdelávať sa počas celého života,
- f) bezplatného vzdelávania v základných školách a stredných školách,
- g) uvedomelého prístupu rodičov rómskych detí a mládeže ku vzdelávaniu ako kľúča k ich spoločenskému a kultúrnemu pozdvihnutiu, ako aj k vyšším možnostiam uplatnenia na trhu práce.

V tomto smere je dôležité rozhodnutie o voľbe cesty ako systémového opatrenia a dlhodobej stratégie vo vzťahu k problematike vzdelávania časti rómskej minority. Čerpať možno zo skúseností krajín EU ako fungujúcich modelov integrácie menšín. Napríklad vo Francúzsku je od roku 1981 zavedený systém „Zóny prioritného vzdelávania“. Týka sa realizácie politiky vytvárania rovnosti šancí v oblasti vzdelávania pre znevýhodnenú skupinu od predškolského vzdelávania až po stredné školy na princípe „Dať viac tým, ktorí majú menej“. Zóny prioritného vzdelávania sú definované na základe teritoriálnej logiky. Určuje ju rad zadefinovaných sociálnych kritérií (úroveň vzdelania rodičov, výška nezamestnanosti, školské problémy, počet detí v rodinách, podmienka bývania, zdravotný stav a pod.) Každá oblasť, ktorá zodpovedá stanoveným kritériám sa stáva zónou prioritného vzdelávania. Zavedenie takejto zóny je vždy dočasné, s využitím dodatočných prostriedkov ľudských, materiálnych a finančných.

Právny rámec pre ochranu menšinových práv je síce nevyhnutný, ale nie je dostačujúci pre stabilnú integráciu. Širší kontext rozvoja znamená možnosti, výber, participáciu a zodpovednosť. Zavedenie princípu rovnosti šancí je v súčasnosti jednou z odporúčaných podmienok pre integráciu rómskych komunít v SR.

⁸ Základné tézy koncepcie politiky vlády SR v integrácii rómskych komunít, bod 2, č. 278/2003 z 23. apríla 2003

2. Cieľový stav výchovy a vzdelávania detí a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia

Je zrejmé, že zlepšenie postavenia a kvality života časti Rómov v spoločnosti sa odvíja od ich vzdelanostnej úrovne. Na pozdvihnutie ich vzdelanostnej úrovne je dôležité vytvoriť v rámci transformácie výchovno-vzdelávacieho systému také podmienky, aby aj v obsahu, formách a metódach boli akceptované osobitosti rómskej národnostnej menšiny. Je to dlhodobý proces realizovateľný len za účasti Rómov, ich rodín a miestnych komunít, v ktorých Rómovia žijú.

2.1. Strategické ciele v oblasti výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov

- Ø Reformovať riadenie edukačného procesu v podmienkach SR tak, aby sa mohli rešpektovať lokálne sociálne a kultúrne podmienky pri tvorbe a realizácii školského kurikula.
- Ø Pripraviť učiteľa ako rozhodujúceho činiteľa realizácie stratégie v zmysle nadobúdania odborných spôsobilostí, realizovať stanovené zámery v kontexte vzdelávacích potrieb konkrétnych jednotlivcov cieľovej skupiny.
- Ø Vytvoriť atraktívne edukačné prostredie pre cieľovú skupinu, rešpektujúce jej sociálne, kultúrne a jazykové špecifiká, a tým prispieť k zlepšeniu ich dochádzky do školy.
- Ø Uskutočniť kurikulárnu transformáciu tak, aby školy dostali možnosť vytvárať školské kurikulá s ohľadom na vzdelávacie potreby danej skupiny žiakov.
- Ø Modernizovať stratégie vzdelávania tak, aby tieto rešpektovali osobnostné, kultúrne a sociálne špecifiká a vzdelávacie potreby jednotlivcov ponímaných ako subjekty a nie objekty vzdelávacieho procesu.
- Ø Zlepšiť materiálnu, technickú a metodickú pomoc škole v úsilí o realizáciu hore uvedených cieľov.
- Ø Intenzívnym školským i mimoškolským vzdelávaním meniť postoje majority k minoritám a naopak.
- Ø Podporiť prebiehajúci proces decentralizácie.
- Ø Zabezpečiť adekvátne podmienky pre výskum ako predpoklad budovania efektívneho systému vzdelávania.
- Ø Účinnejšie pôsobiť na rómsku minoritu cestou propagácie kladných príkladov rómskych žiakov a študentov v oblasti vzdelávania.

2.2. Merateľné ukazovatele

- a) počet rómskych detí absolvujúcich predškolskú prípravu od troch rokov veku dieťaťa*
- b) školská dochádzka školopovinných žiakov
- c) školská úspešnosť žiakov v jednotlivých ročníkoch základnej školy
- d) počet rómskych žiakov s ukončeným základným vzdelaním*
- e) počet rómskych žiakov v špeciálnych základných školách*
- f) počet rómskych žiakov na stredných školách a na vysokých školách*
- g) vzdelávacie aktivity pre riadiacich, pedagogických i nepedagogických zamestnancov, asistentov učiteľa (počet a účasť)
- h) úroveň dosiahnutých odborných kompetencií učiteľov a pedagogických pracovníkov v oblasti interkultúrnej/ multikultúrnej výchovy
- i) počet realizovaných výskumných projektov orientovaných na problematiku

* Prepojené s prílohou č. 4. Ukazovatele budú upresnené po schválení Národného akčného plánu k Dekáde inklúzie Rómov

výchovy a vzdelávania rómskych žiakov

- j) počet vytvorených učebníc, učebných textov, učebných osnov a plánov s cieľom facilitácie integrácie cieľovej skupiny do vzdelávacieho systému
- k) počet učiteľov, pedagogických a sociálnych pracovníkov (napr. asistentov učiteľov), ktorí v procese pregraduálnej prípravy absolvovali študijné programy orientované na výchovu a vzdelávanie cieľovej skupiny
- l) počet rómskych detí a dospelých*, ktorí sa v rámci celoživotného vzdelávania znovu zapojili do vzdelávacieho procesu (hlavne v oblasti dokončenia základného a stredoškolského vzdelania).

2.3. Základné programové zmeny pre dosiahnutie cieľa v kontexte realizácie Národného programu výchovy a vzdelávania v SR na najbližších 15 až 20 rokov

- a) Zmena cieľov a obsahu vzdelávania z monokultúrneho na multikultúrne.
- b) Zamedzenie vytvárania segregovaných tried v školách a školských zariadeniach pre rómske deti a žiakov z akýchkoľvek sekundárnych dôvodov.
- c) Vytváranie:
 - školskej kultúry spojenej s kultúrou miestneho spoločenstva a realizácia školských akceleračných výchovno - vzdelávacích programov, vrátane programov na zlepšenie komunikačných schopností žiakov
 - systém viacúrovňových modelových a vzorových vzdelávacích programov,
 - rozvoj kompetencií, formovanie postojov a hodnôt bez predsudkov, prehĺbenie vzájomnej prepojenosti medzi cieľom, obsahom, kompetenciami, dôraz na získanie kľúčových kompetencií,
 - modelových školských kurikul pre školy so zvýšeným počtom žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia.
- d) Kľúčové kompetencie:
 - učiť sa poznávať,
 - naučiť sa komunikovať a žiť spoločne,
 - naučiť sa žiť – existovať, orientovať sa v životných situáciách (základné životné zručnosti),
 - hodnotová orientácia v súlade s uznávanými všeludskými hodnotami, spoločenskými, mravnými a právnymi normami,
 - jazykové kompetencie - vrátane bilingvizmu,
 - interkultúrne a multikultúrne kompetencie,
 - počítačová gramotnosť.
- e) Rozvoj medzipredmetových vzťahov - vyučovanie v integrovaných celkoch.
- f) Hodnotenie kvality vzdelávania – evalvácia:
 - monitorovanie vzdelávacieho systému,
 - systematické hodnotenie dosiahnutých výsledkov, aby bola zabezpečená kvalita a efektivita edukácie,
 - vytvorenie evalvačného prostredia a kultúry založenej na kritickej sebareflexii,
 - hodnotenie zvonku rozšíriť o hodnotenie z vnútra,
 - vytvorenie uceleného systému hodnotenia žiakov, aby motivovali znevýhodnených žiakov k osvojeniu si obsahu vzdelávania,
 - rozšírenie existujúceho špecializovaného systému poradenstva.
- g) Vnútoraná zmena školy:
 - zmena klímy školy,
 - zmena výchovnej a socializačnej úlohy,
 - zmena vzájomných vzťahov vytvárať učiace sa spoločenstvo (učiteľ – asistent

- učiteľa - žiak – rodič),
 - dobrovoľná iniciatíva školy a jej systematická a cieľavedomá podpora,
 - vzájomné kontakty škôl,
 - tvorba systému nástrojov na realizáciu autonómie školy,
 - spracovanie základných dokumentov školy,
 - dlhodobý zámer rozvoja školy,
 - otvorená škola, ako komunitné centrum vzdelávania so všetkými súvislosťami (kultúry, športu).
- h) Tvorba spoločnej infraštruktúry:
- sieť vzdelávacích a poradenských centier na regionálnej úrovni.
- i) Pedagogický zamestnanec ako nositeľ zmien:
- zrovnoprávnenie platovej úrovne pedagogických zamestnancov,
 - prijatie štandardov učiteľskej kvalifikácie,
 - rozvíjanie sociálnych, osobnostných vlastností a pedagogicko-psychologických spôsobilostí,
 - tvorba systému kariérového postupu (závislosť platového postupu),
 - vytvorenie systému rezortnej personálnej politiky.
- j) Vytvoriť fond učebných materiálov a pomôcok na lokálnej úrovni:
- školské knižnice, požičovne literatúry, pomôcok a iných materiálov aj pre rodičovskú verejnosť.
- k) Zefektívniť systém riadenia ľudských zdrojov (výber, príprava, hodnotenie) na všetkých úrovniach.
- l) Diferencovať pedagogické činnosti a realizovať systém kariérového a platového postupu.
- m) Podporovať informovanosť verejnosti o sociálne znevýhodnených deťoch a mládeži z hľadiska práva na rovnosť šancí a prístupu k vzdelaniu.
- n) Využívať pedagogickú tlač.

2.3.1. Materské školy

Východiská pre integrované predškolské vzdelávanie rómskych detí:

- deti sú súčasťou rodín a komúní, v ktorých žijú
- deti sa optimálnejšie vyvíjajú v prostredí, v ktorom sa zohľadňujú ich individuálne potreby
- deti sa učia najlepšie jeden od druhého v komunitách, ktoré podporujú rozvoj skúsenosti z bežného života.

Hlavné podmienky:

- posilnenie predškolského vzdelávania v systéme celoživotného vzdelávania a jeho dostupnosť,
- prehodnotenie cieľov a obsahu predškolského vzdelávania z aspektu tvorby integrovaných prístupov,
- upevnenie princípov integrovaného vzdelávania a zvyšovanie kvalifikácie pedagógov v predškolskom vzdelávaní,
- monitorovanie úspešnosti programu Phare 2000 Projekt Matka a dieťa,
- realizovanie programu Phare 2001,
- využitie dobré výsledky a nadviazanie na programy Phare 1998, 1999, 2000, 2001 a 2002“
- využitie existujúcich alternatívnych metodických príručiek schválených MŠ SR (Nadácia Škola dokorán).

Základné princípy:

- prispôbiť výchovu a vzdelanie každému dieťaťu

- dať deťom možnosť výberu a podporiť tak u nich snahu učiť sa a spoznávať
- zapájať deti do aktívneho učenia
- formovať dobré vzťahy s rodinami a podporovať ich zaangažovanosť a výchovu a vzdelanie dieťaťa
- zabezpečiť aplikáciu rámcového programu podľa konkrétnych podmienok školy a detí (školské kurikulum)
- vymedziť časť štátnych prostriedkov na grantovú podporu výskumných programov pre skvalitňovanie integrovaných predškolských programov
- vzhľadom k potrebe zvládnuť širšie spektrum odborných špeciálne – pedagogických a sociálnych spôsobilostí, finančne zabezpečiť priebežné vzdelávanie a špecializačné inovačné štúdium pre učiteľov pracujúcich s rómskymi deťmi, vrátane osvojenia si základov rómskeho jazyka (ako pomocného vyučovacieho jazyka)
- zintenzívniť a zefektívniť činnosť Štátnej školskej inšpekcie so zameraním na plnenie uznesení štátnych orgánov vo vzťahu k zabezpečeniu podporných programov pre deti vyžadujúce si osobitnú starostlivosť.

2.3.2. Základné školy

- zachovať a podporovať:
 - a) existenciu nultých ročníkov základných škôl pre 6 –ročné deti nedosahujúce školskú zrelosť,
 - b) profesiu asistenta učiteľa ako pedagogického zamestnanca,
- u žiakov zo znevýhodneného prostredia, ktoré majú opakované problémy v učení (v predchádzaní opakovania ročníkov) realizovať podporné vyučovanie,
- vytvoriť systém vyrovnávania individuálnych rozdielov žiakov základnej školy (z dôvodu nízkej ekonomickej, sociálnej úrovne a kultúrnej odlišnosti), zamerať sa na praktické zručnosti (v prípade potreby poskytnúť žiakom ZŠ alternatívne učebné osnovy, predovšetkým na prvom stupni ZŠ) a znížiť počet žiakov v triede za účelom individualizácie prístupu k nim,
- legislatívne riešiť problematiku školskej dochádzky mladistvých matiek,
- v spolupráci s asistentom učiteľa, sociálno-terénnym pracovníkom a odborným pracovníkom pre školstvo na obecných úradoch, s cirkevnými inštitúciami a diecéznymi spoločenstvami, ako aj ďalšími mimovládnymi organizáciami pomáhať odstraňovať príčiny neplnenia povinnej školskej dochádzky,
- zaviesť vyučovanie rómskeho jazyka podľa požiadaviek zákonných zástupcov žiaka a potrieb (ako materinský jazyk, podporný jazyk) ako:
 - a) nepovinný predmet,
 - b) povinne voliteľný predmet (napr. ako ďalší cudzí jazyk),
 - c) v rámci mimoškolskej práce,
- realizovať celodenný výchovný systém,
- využiť vzdelávacie poukazy na podporu mimovyučovacej a mimoškolskej činnosti v súlade so zákonom 597/2003 o financovaní škôl a školských zariadení ,
- podporovať vzdelávacie aktivity zamerané na prípravu na stredoškolské štúdium
- inováciou obsahu Smernice MŠ č. 7496/1985-20 vytvoriť podmienky na otvorenie kurzu na získanie úplného základného vzdelania aj za podmienok, ak sa prihlási menej ako 12 žiakov,
- legislatívne riešiť problematiku migrujúcich rodín v súvislosti s plnením povinnej školskej dochádzky,
- v rámci udržateľnosti programu Phare 2000 monitorovať využité metodických materiálov pre nulté ročníky,

- realizovať program Phare 2001 – 70 ZŠ – nulté ročníky,
- zabezpečovať alternatívne metodické príručky, učebné pomôcky, knihy a pod. na podporu výchovno-vzdelávacieho procesu.

2.3.3. Špeciálne školstvo

Školskú integráciu a zvýšenie vzdelanostnej úrovne rómskych detí v oblasti špeciálneho školstva realizovať v rovinách:

- a) inštitucionálnej
- b) obsahovej
- c) legislatívnej

a) Inštitucionálna oblasť

- prepojiť školy, ktoré realizujú povinné vzdelávanie a to základné školy a špeciálne základné školy,
- do spolupráce intenzívnejšie zapojiť sociálne úrady, pedagogicko-psychologické poradne, matriky a zriaďovateľov jednotlivých typov škôl.

b) Obsahová oblasť

- spojiť skúsenosť a odborné zázemie špeciálnych základných škôl, ich metódy a formy práce, s možnosťou dopracovania alternatívnych osnov a metodík, za pomoci asistentov učiteľov, s cieľom zabezpečiť žiakom, ktorí majú na to predpoklady podmienky na zvládnutie učiva bežnej základnej školy; obsah prispôbovať plánovanej zmene kurikula na ZŠ,
- aplikovať skúsenosti a poznatky z projektov Nadácie Škola dokorán, Phare 2001 a pod., pri postupnom začleňovaní rómskych žiakov, ktorí na to majú po absolvovaní špeciálnych diagnostických testov predpoklady, po predchádzajúcom absolvovaní špeciálnej tranzitívnej triedy s upravenými učebnými osnovami, s využitím primeraných metód práce, rešpektujúc vyučovací štandard prvého ročníka základnej školy, do druhého, prípadne vyšších ročníkov štandardnej základnej školy,
- do špeciálnych základných škôl prijímať zásadne len deti s indikovaným stupňom mentálneho zaostávania,
- vytvoriť podmienky na ZŠ pre reintegrované deti zo špeciálnych základných škôl - upravený počet detí v triede, zaškolených pedagógov, pomoc asistenta učiteľa, metodickú pomoc a pod. - tieto zabezpečiť cez rokovania a zmluvné vzťahy,
- aby sa predišlo možným demotivujúcim aspektom pri prípadných drobných závähaniach žiakov počas integrácie pre týchto žiakov na 1. stupni ZŠ používať miesto známok slovné hodnotenie,
- pre žiakov vyšších ročníkov špeciálnych základných škôl, kde je už prestup do ZŠ z dôvodu rozdielnosti obsahu vzdelávania prakticky ťažko realizovateľný, po úspešnom absolvovaní 9. ročníka dať možnosť pokračovať vo vzdelávaní nie len na odborných učilištiach (bývalé osobitné odborné učilištia) ale aj na učilištiach v odboroch, na ktoré sú prijímaní žiaci, ktorí ukončili ZŠ v nižšom ako 9. ročníku. (Ide o 2 - 3 ročné učebné odbory bez maturity.).

c) Legislatívny rámec

- vytvoriť podmienky pre celodenný výchovný systém pre znevýhodnené deti,
- legislatívne umožniť v učilištiach odbornú prípravu na výkon povolania žiakom zo špeciálnych základných škôl.

2.3.4. Výchovné poradenstvo

Systém výchovného poradenstva: pedagogicko – psychologická poradňa, špeciálno – pedagogická poradňa, detské integračné centrum, výchovný poradca,

školský psychológ a školský špeciálny pedagóg - poskytujú pomoc deťom, žiakom a mládeži v prevencii problémového vývinu vo výchovno-vzdelávacom procese v základných školách, špeciálnych základných školách, stredných školách, školských zariadeniach a v rodine:

- pri diagnostikovaní akceptovať špecifiká časti rómskej populácie detí z výchovne a sociálne znevýhodneného podnetného prostredia,
- odporúčania navrhovať na základe výsledkov vyšetrenia, dôkladného poznania úrovne rodinného prostredia dieťaťa a možnosti školy, ktorú navštevuje alebo má navštevovať,
- v poradni vytvárať také personálne zázemie, aby psychológ i špeciálny pedagóg mohli byť v úzkom kontakte so školou, a tak aspoň čiastočne saturovať absenciu školského psychológa,
- mimoriadnu pozornosť venovať deťom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami zaradeným do alternatívnych foriem edukácie (napr. nulté ročníky),
- priebežne poskytovať odborné služby rodičom, učiteľom a ostatným, ktorí sa podieľajú na výchove týchto detí,
- participovať na metodickom vedení učiteľov, žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v úzkej spolupráci s výchovným poradcom a vedením školy,
- podieľať sa odbornými aktivitami na úspešnom prechode žiakov z prvého na druhý stupeň ZŠ, zo ZŠ na strednú školu a zvlášť zdôrazňovať dôležitosť komunikácie medzi pedagógmi prvého a druhého stupňa ZŠ a pedagógmi a rodičmi žiakov,
- z aspektu profesionálnej orientácie prehĺbiť spoluprácu so sociálnym odborom za účelom posilnenia motivácie týchto žiakov k ďalšiemu vzdelávaniu,
- podporovať úlohu výchovného poradcu v základných školách, špeciálnych základných školách, stredných školách a prijať štatút výchovného poradcu,
- zabezpečiť pôsobenie školského psychológa a školského špeciálneho pedagóga v podmienkach škôl, najmä škôl so zvýšeným počtom žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami,
- podieľať sa na zefektívňovaní a humanizácii edukácie rómskych žiakov z málo podnetného prostredia so zámerom obmedzovať ich školské zlyhávajúce a prevencie sociálno – patologických javov – za týmto účelom úzko spolupracovať so štátnou správou a samosprávou.

2.3.5. Stredoškolské vzdelávanie

- inovovať študijné programy na stredných pedagogických školách s cieľom umožniť prípravu žiakov na výkon profesie asistenta učiteľa,
- inovovať študijné a učebné odbory na stredných odborných učilištiach - výstup z programu Phare 2000 – Zlepšenie podmienok Rómov vo vzdelávacom systéme, aktivita 4.2.3,
- zriaďovať v obciach s vysokou koncentráciou elokované triedy stredných odborných učilíšť alebo stredných odborných škôl v spolupráci s príslušnými samosprávnymi krajmi a krajskými školskými úradmi podľa potrieb a možností,
- podporovať vytváranie združených stredných škôl (internátnych) aj na základe integračných tendencií a spolužitia minorít a majority,
- podporiť projekt otvorenia triedy s vyučovaním romistiky na bilingválnom gymnáziu J. Hronca v Bratislave na základe Priorít vlády SR vo vzťahu k rómskym komunitám na rok 2002 a Základných téz koncepcií politiky vlády SR v integrácii rómskych komunít s účinnosťou od 1.9.2004,

- podporiť projekt Gándhího škola – Gymnázium s osemročným štúdiom so zameraním na informatiku a cudzie jazyky zaradeného do siete stredných škôl v SR s účinnosťou od 1.9.2004,
- prerokovať možnosti zamestnania najmä u absolventov učebných odborov s osobitne upravenými učebnými plánmi, ktorých štúdium trvá 2 roky s Asociáciou zamestnávateľských zväzov a združení SR, Slovenským živnostenským zväzom a Slovenskou živnostenskou komorou v podnikateľských subjektoch združených v jednotlivých zamestnávateľských zväzoch.

2.3.6. Vysokoškolské vzdelávanie

1. Vytvárať organizačné a materiálne predpoklady na vysokoškolské vzdelávanie tých Rómov, ktorí sú napriek svojim osobnostným predpokladom znevýhodňovaní sociálnymi podmienkami rodín, z ktorých pochádzajú.

Uplatňovať princípy rovnosti šancí na individuálnej úrovni a to z dvoch aspektov:

- preventívneho: vytvoriť monitorovací a podporný systém, ktorý by už v čo najnižšom veku dieťaťa sledoval a poskytoval potrebnú podporu tým jedincom, ktorí majú osobnostné predpoklady pre štúdium a na úrovni vysokej školy, organizovať systém prípravných kurzov, ktoré by vytvárali predpoklady pre ich úspešný vstup na vysokoškolské štúdium,
 - kuratívneho: pre uvedených študentov vytvárať na vysokých školách systém „tútorskej pomoci“ v podobe poradcov z radov vysokoškolských učiteľov, na ktorých by sa uvedení študenti (podobne ako je to už v prípade telesne postihnutých) mohli v prípade potreby obracať.
2. Vytvárať podmienky pre vysokoškolské vzdelávanie odborníkov, ktorí prispievajú k riešeniu sociálnych, ekonomických, kultúrnych, edukačných a politických problémov marginalizovaných skupín Rómov, žijúcich v špecifických podmienkach komunít, resp. v podmienkach, ktoré nezodpovedajú sociálnym a kultúrnym štandardom spoločnosti.
- Vytvoriť podmienky pre stimuláciu projektov v oblasti vysokoškolského vzdelávania a výskumu problematiky Rómov prostredníctvom grantov a štátnych objednávok, ktoré by na jednotlivých vysokoškolských pracoviskách umožnili podmienky pre vytváranie študijných programov a riešenie výskumných úloh, ktoré v intenciách štátnej politiky súvisia s riešením aktuálnych problémov a úloh. Podobne, ako to je v súčasnosti pri riešení problematiky vysokoškolského štúdia v odbore – asistent učiteľa.
 - V rámci uvedeného riešiť nasledovné úlohy:
 - a) Vedecké štipendium pre získanie vedecko- pedagogickej kvalifikácie v oblasti rómsky jazyk na Karlovej Univerzite v Prahe ako predpoklad pre etablovanie pracoviska s potrebnou kvalifikačnou kapacitou na lingvistický výskum a následne výučby rómskeho jazyka ako neučiteľského odboru a tým umožniť kultiváciu rómskeho jazyka a reči na adekvátnej odbornej úrovni.
 - b) Štipendijný fond na podporu vysokoškolského vzdelávania danej cieľovej skupiny a to aj na úrovni doktorandského štúdia hlavne v odboroch, ktoré riešia problematiku rómskych komunít.
 - Vytvárať ciele impulzy (napr. štátna objednávka) na podnecovanie vysokých škôl k zapracovaniu danej problematiky do obsahu vzdelávania hlavne v nasledovných oblastiach:
 - a) rómsky jazyk a literatúra v odboroch orientovaných na štúdium literatúry,
 - b) rómska hudba v príprave učiteľov pre 1. stupeň ZŠ a učiteľov hudby a hudobnej výchovy,

- c) história Rómov ako integrálna súčasť dejín Slovenska a regiónu v štúdiu histórie a jej pomocných vied, v štúdiu učiteľstva dejepisu a učiteľstva 1.stupňa základných škôl,
- d) rómske umenie na školách umeleckého zamerania,
- e) etnografia Rómov v štúdiu etnografie, kultorológie a pod.
- V oblasti prípravy učiteľov, pedagogických a sociálnych pracovníkov:
 - a) Podnecovať výskum reálnych edukačných podmienok v ktorých prebieha výchova a vzdelávanie rómskych detí pochádzajúcich zo sociálne znevýhodneného prostredia.
 - b) Podnecovať inovačné zmeny v obsahu študijných programov a to hlavne v štúdiu učiteľstva, zavedením predmetu úvod do romológie a predmetov orientovaných na interkultúrnu/multikultúrnu výchovu, interkultúrnu komunikáciu a výchovu k tolerancii do všeobecného základu štúdia. Uvedené predmety ponímať ako súčasť ich odbornej prípravy na výchovu a vzdelávanie majoritnej časti spoločnosti k otvorenosti a tolerancii voči minoritám.
 - c) Podnecovať inovačné zmeny v oblasti prípravy učiteľov a pedagogických pracovníkov v zmysle posilňovania tých zložiek ich prípravy, ktoré smerujú k nadobúdaniu odborných kompetencií poznávať, hodnotiť a riešiť problematiku skupín zo sociálne znevýhodneného prostredia v danom lokálnom kontexte. V tomto smere viac orientovať ich odbornú prípravu aj do oblastí mimotriednej edukačnej práce, ktorá sa týka v prvom rade práce s rodičmi žiakov, miestnymi komunitami a pod. hlavne prostredníctvom zvládnutia moderných, interaktívnych na rozvoj osobností orientovaných metód a foriem práce. Upriamovať pozornosť na oblasť rozvoja odboru mediálnej pedagogiky ako prostriedku edukácie cieľovej skupiny i majoritnej časti spoločnosti vo vzťahu k minoritám. V tejto oblasti vytvárať širšie koncipované profily absolventov, ktorí budú schopní na horizontálnej úrovni integrovať všetky lokálne zdroje slúžiace na podporu edukácie cieľovej skupiny a s tými zdrojmi na primeranej odbornej úrovni pracovať.
 - d) Prostredníctvom voliteľných predmetov vytvárať podmienky na rozvíjanie odborných kompetencií v oblasti komunitnej práce a komunitného vzdelávania, ako aj oblasti pôsobenia v edukačných subsystémoch, ktoré pôsobia mimo inštitúcie školy.
 - e) Posilňovať odborné zručnosti v príprave uvedených odborníkov hlavne posilňovaním praxe zvlášť priebežnej odbornej učiteľskej praxe tak, aby sa študenti učiteľstva mali možnosť oboznámiť s edukačným prostredím, metódami a formami práce a riešením konkrétnych pedagogických situácií vo vzťahu k cieľovej skupine prostredníctvom vlastnej skúsenosti a takto postupne nadobúdali základy odborných spôsobilostí a zručností už v priebehu štúdia.
 - f) Vytvárať podmienky pre organizovanie študentských stáží v lokalitách, kde budú v budúcnosti pracovať, na pracoviskách, ktoré riešia danú problematiku a to aj v zahraničí.
 - g) V oblasti vzdelávania študentov učiteľstva, hlavne na bakalárskom stupni štúdia, iniciovať vytváranie ponuky voliteľných predmetov orientovaných na prácu v teréne (akčný výskum, komunitné vzdelávanie a komunitná práca, spolupráca s rodinou, výchova k zdravému životnému štýlu, rodinná výchova a pod.)

- h) Vytvárať legislatívne podmienky na implementáciu výsledkov rozličných projektov orientovaných na cieľovú skupinu do vzdelávacej sústavy a takto vytvárať predpoklady pre vysokoškolské vzdelávanie odborníkov pre danú problematiku (napr. nulté ročníky, asistent učiteľa, rómsky jazyk a jeho používanie ako pomocného jazyka v škole a pod.).
- i) Vytvárať podmienky pre možnosť ďalšieho vzdelávania učiteľov (formou špecializačného inovačného štúdia, postgraduálneho štúdia, II. kvalifikačnej skúšky) s orientáciou na problematiku cieľovej skupiny.
- j) Podnecovať tvorbu študijných programov s orientáciou na prácu so žiakmi so špeciálne - pedagogickými potrebami vyplývajúcimi zo sociálnych a kultúrnych špecifik prostredia z ktorého pochádzajú.
- k) Vytvárať monitorovací systém v jednotlivých regiónoch, prostredníctvom ktorého by vysoké školy mali možnosť zaraďovať do študijných programov obsahy, ktoré umožňujú profiláciu absolventa v zmysle konkrétnych potrieb daného regiónu (napr. oblasť vzdelávania Rómov sa odlišuje v jednotlivých regiónoch a pod.).
- l) Vytvoriť predpoklady pre prehĺbovanie spolupráce vysokoškolských pracovísk, ktoré riešia uvedenú problematiku pod gestorstvom Katedry rómskeho jazyka a kultúry Fakulty sociálnych vied UKF v Nitre.

2.3.7. Rómska história a kultúra

Do multikultúrneho a multietnického vzdelávania začleniť témy o histórii, kultúre a spôsobe života národnostných menšín, etnických skupín a migrantov žijúcich na území SR do obsahu všeobecnovzdelávacích predmetov základných a stredných škôl. Z aspektu posilnenia informácii o rómskej menšine bude potrebné:

1. Doplniť obsah vzdelávania v základných a stredných školách o rómsku históriu a kultúru:
2. Vypracovať didaktické materiály a učebné texty pre žiakov základných a stredných škôl s tematikou rómskej histórie a kultúry:
 - a) Vypracovať pracovné zošity pre predmety vlastiveda, dejepis a výchovné predmety s témami z rómskej histórie a kultúry pre žiakov základných škôl.
 - b) Vypracovať študijné texty zamerané na históriu a kultúru Rómov pre stredné školy.
3. Odporučiť pedagogickým a filozofickým fakultám vysokých škôl začleniť problematiku rómskej histórie a kultúry do obsahu vzdelávania všeobecnovzdelávacích predmetov na vysokých školách.
4. Vytvoriť podmienky pre vznik nového odboru romistika /rómska história a kultúra na vysokých školách.

2.3.8. Celoživotné vzdelávanie – školy druhej šance

Iniciatíva škôl druhej šance bola navrhnutá Európskou komisiou v dokumente z roku 1995 **Biela kniha "Vyučovanie a učenie: smerom k vzdelávajúcej sa spoločnosti"** s cieľom bojovať proti nezamestnanosti medzi mladými ľuďmi vo veku 16-24 rokov, ktorí predčasne odišli zo škôl bez dosiahnutia požadovanej kvalifikácie. Primárne a sekundárne kritéria škôl druhej šance sú v súlade s filozofiou a princípmi humánno-tvorivej výchovy a vzdelávania, Národného programu výchovy a vzdelávania v SR na najbližších 15-20 rokov.

Cieľom školy druhej šance je zlepšiť integráciu týchto mladých ľudí, ktorí čelia reálnej hrozbe vylúčenia z trhu práce a to tak, že sa budú podieľať na zlepšovaní ich schopnosti a motivácie učiť sa a nadobudnúť základné vedomosti a nové zručnosti.

Základná myšlienka spočíva v reintegrácii tejto cieľovej skupiny tým, že sa im ponúkne druhá šanca prostredníctvom nového typu vzdelávania. Vzhľadom k averzii voči tradičnému spôsobu vzdelávania, ktorá medzi týmito mladými ľuďmi vládne budú školy druhej šance fungovať na úplne iných princípoch. Je veľmi dôležité, aby škola sama osebe bola motivujúcim prostredím.

Škola by mala mať silné prepojenie s partnerskými firmami v regióne, čím by sa zaručilo vhodné vzdelávanie s perspektívou uplatnenia absolventov na trhu práce.

Zložitosť vzdelávania a dovzdelávania ľudí z uvedenej cieľovej skupiny spočíva v tom, že ich subjektívna disponabilita pre zaradenie do štandardnej vzdelávacej siete je nízka a to je aj dominantná príčina, pre ktorú z inštitucionalizovanej školskej siete vypadávajú. Potrebujú iný prístup, tempo, obsah, metódy, spôsob výučby, prostredie, než je zaužívané v štandardnom školskom systéme.

Mladí ľudia s neukončenou základnou školou alebo učňovskou školou sú evidovaní na Úradoch práce sociálnych vecí a rodiny. Úrady práce sociálnych vecí a rodiny nedokážu suplovať chýbajúce články v štruktúre školského systému. Krátkodobé rekvalifikačné a motivačné kurzy, výcviky, sú potrebným doplnkom dovzdelávania, ale neriešia existenčné problémy marginalizovaných skupín mládeže efektívne v nadväznosti na ich uplatnenie sa na trhu práce. Zamestnávateľia neakceptujú certifikáty z krátkodobých kurzov ako dostatočnú kvalifikáciu pre výkon určitej profesie. Uvedená skupina sa nedokáže presadiť na trhu práce a ostáva dlhodobo evidovaná na Úradoch práce sociálnych vecí a rodiny bez druhej šance zapojiť sa do výchovno-vzdelávacieho procesu.

Túto problematiku je potrebné riešiť systémovo a regionálne podľa potrieb a demografickej štruktúry obyvateľov. Riešenie je možné len za úzkej spolupráce subjektov v regióne, ktoré vytvoria nadväznosť v štruktúre /štrukturalizácia vzdelávacích služieb podľa potrieb občanov/ za predpokladu ich prepojenia v sociálno-politickom systéme daného mesta, regiónu resp. kraja:

- riešiť postavenie škôl druhej šance v školskom výchovno-vzdelávacom systéme v rámci celoživotného vzdelávania
- úroveň získaných vedomostí absolventov škôl druhej šance musí byť na rovnakej kvalitatívnej úrovni ako úroveň vedomostí absolventov z akejkoľvek inej školy v rámci existujúceho školského systému vzdelávania
- štandardy kvality škôl druhej šance, sú aktuálne spracované Európskou asociáciou miest škôl druhej šance a jej partnermi v rámci medzinárodného projektu TQM (Total quality management- Kvalitný edukačný systém), SOCRATES, Grundtvig 1.
- sieťovaním škôl druhej šance vytvoriť záchytný systém zabezpečujúci zotrvanie žiaka vo vzdelávacom procese a jeho následnú reintegráciu na trh práce
- zaručiť flexibilitu škôl druhej šance
- na financovaní by sa nemali podieľať účastníci vzdelávania, ale malo by sa realizovať na základe združených finančných prostriedkov (zo štátneho rozpočtu, štrukturálne fondy, nadačné zdroje, podniky, mestá, samosprávne kraje).

V prílohe č.3 je uvedený príklad z košického regiónu.

3. Zhrnutie prioritných odporúčaní – výstupy z programov Phare

- zabezpečiť pôsobenie asistentov učiteľov na školách s vysokým podielom sociálne znevýhodnených a rómskych detí,
- zvýšiť ponuky alternatívnych možností vzdelávania,
- uvoľniť systém/foriem známkovania/hodnotenia,

- rozvíjať programy tútorstva, pri ktorých sa rodič/rodinný príslušník stáva „učiteľom“,
- rozvinúť a podporovať poradenské služby a zintenzívniť spoluprácu škôl s poradenskými zariadeniami,
- realizovať reprezentatívne pedagogické výskumy,
- podporovať pravidelnú školskú dochádzku (budovať partnerstvo s rodičmi a komunitami),
- prispôbiť pedagogickú prípravu učiteľov na prácu s deťmi predškolského a žiakov mladšieho školského veku a podporovať ich ďalší profesionálny rozvoj
- realizovať pedagogickú prípravu asistentov učiteľov,
- vytvárať inkluzívne prostredia tried (podpora prejavom rómskej kultúry v triede)
- uplatňovať bilingválne vyučovanie (používanie rómskeho jazyka na vyučovaní)
- uplatňovať protipredsudkovú výchovu
- realizovať multikultúrne vzdelávanie a výučbu k ľudským právam a tolerancii
- umožniť rozvíjanie užšej spolupráce rozličných vzdelávacích inštitúcií.

4. Prehľad aktuálnych úloh

z uznesenia vlády SR č. 278 z 23.4.2003

1. Bod C.26 – Na základe vypracovaného súboru testov zohľadňujúcich kultúrne odlišnosti, ktoré v súčasnosti tvorí Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie realizovať ich overovanie s cieľom reintegrovať rómske deti zo špeciálnych škôl
T: od januára 2004
2. Bod C. 29 – Vypracovať dočasné vyrovnávacie opatrenia s cieľom pripraviť dostatočný počet pedagógov vyučujúcich v rómskom jazyku
T: do 30. júna 2004
3. Bod C. 30 – Vytvoriť národný plán výchovy a výučby k ľudským právam pre všetky úrovne vzdelávania v zmysle odseku 11 Akčného plánu OSN k Dekáde pre vzdelávanie k ľudským právam na obdobie rokov 1995 – 2004 (v znení uznesenia vlády SR č. 446 z 13. mája 2004
T: do 30. septembra 2004
4. Bod. C.31 – Vytvoriť efektívny monitorovací a hodnotiaci systém rozsahu a kvality výučby k ľudským právam
T: do 31. marca 2004

z uznesenia vlády SR č. 821/1999

5. Bod B.4 – Spracovať finančnú kvantifikáciu požiadaviek na konkrétne úlohy v rámci prípravy štátneho rozpočtu na nasledujúci rok, ktoré v rezorte školstva sa plánujú realizovať
T: do 30.apríla každoročne

podľa PHÚ MŠ SR na rok 2004

6. Vypracovať model poradenských služieb
T: jún 2004
7. Pri tvorbe nového zákona o výchove a vzdelávaní a následných vykonávacích predpisov zapracovať osobitosti dieťaťa zo sociálne znevýhodneného prostredia
T: podľa harmonogramu prác

nadväzujúce úlohy

8. Realizovať experimentálne overovanie kurikula rómsky jazyk v základných a stredných školách
T: od roku 2004
9. Realizovať experimentálne overovanie kurikula predmetu rómske reálie v základných a stredných školách
T: od septembra 2004
10. Vytvoriť základnú databázu údajov o projektoch realizovaných v materských

školách, základných školách a stredných školách s vysokou koncentráciou rómskych detí a žiakov
T: júl 2004

11. Vytvoriť expertný tím pracovníkov pre MŠ SR zloženého zo zástupcov zriaďovateľov škôl a školských zariadení, autorov Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania na najbližších 15-10 rokov, zástupcov štátnej správy, škôl a školských zariadení a zástupcov tretieho sektora, ktorého úlohou bude: **podrobné rozpracovávanie** úloh na príslušné roky v rezorte školstva aj v súčinnosti s Dekádou inklúzie Rómov; sledovanie a priebežné vyhodnocovanie realizácie Konceptie integrovaného vzdelávania rómskych detí a mládeže, vrátane rozvoja stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania, koordinovanie spolupráce štátnej správy, zriaďovateľov škôl a školských zariadení a s Úradom splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity
T: september 2004
12. Vypracovať štatút činností expertného tímu MŠ SR
T: september 2004
13. Spolupracovať s MPSVaR SR pri realizácii opatrení na prehlbenie pozitívnych účinkov systému dávok v hmotnej núdzi na niektoré skupiny obyvateľstva⁹
T: priebežne
14. Vytvoriť systém poskytovania finančných prostriedkov na integráciu rómskych detí a žiakov vo výchovno-vzdelávacom systéme v rámci Dekády inklúzie Rómov (využitia Rómskeho vzdelávacieho fondu) v súčinnosti s vnútroštátnymi právnymi predpismi.
T: marec 2005
15. Uskutočniť medzinárodný odborný seminár o skúsenostiach z realizácii rovnosti šancí vo vzdelávaní pre znevýhodnené skupiny v jednotlivých krajinách
T: do konca novembra 2005

5. Úlohy dlhodobého charakteru

- 1) Podporovať a rozširovať kompetencie Rómskeho vzdelávacieho, informačného, dokumentačného, poradenského a konzultačného centra pre Rómov zriadeného pri MPC Prešov ako výsledok programu Phare 1999 „Tolerancia voči menšinám“ na realizáciu vzdelávacích aktivít aj mimovládnych organizácií pre rómske komunity
- 2) V plánoch hlavných úloh na príslušné roky priamoriadených organizácii MŠ SR sledovať a postupne zapracovať nadväzujúce úlohy.
z uznesenia vlády SR č. 278 z 23.4.2003
- 3) Bod C. 32 – V rámci koncepcie rozvoja výchovy a vzdelávania v SR na najbližších 15 – 20 rokov (projekt Milénium“) cieľovo zaviesť multikultúrne vzdelávanie a výchovu do vzdelávacieho procesu
- 4) Pri realizácii Národného programu výchovy a vzdelávania v SR na najbližších 15 – 20 rokov akceptovať osobitosti detí a mládeže zo sociálne znevýhodneného prostredia a v tomto zmysle postupovať pri vypracovaní školského kurikula.
- 5) Realizovať zámery v rámci Dekády inklúzie Rómov na roky 2005-2015 – uvedené v prílohe č. 4.

Záver

⁹ Uznesenie vlády SR č. 165 zo dňa 25.2.2004

Navrhovaná koncepcia integrovaného vzdelávania rómskych detí a mládeže je **otvorená** v zmysle jej ďalšieho rozvoja. Strategické ciele a koncepcné zámery sú stanovené, ale úspešnosť jednotlivých krokov na seba nadväzuje v komplexnosti riešenia transformácie regionálneho školstva. Predkladané opatrenia naznačujú smery, ktorými je potrebné sa uberať, aby sa dosiahla vzdelanostná úspešnosť rómskych žiakov a vytvorili sa podmienky na integráciu sociálne znevýhodnených detí a mládeže, čo je základným predpokladom inklúzie Rómov do spoločnosti. Najreálnejšie riešenie v rezorte školstva je uplatnenie všeobecne-záväzných právnych dokumentov k realizácii národnostného školstva v súčinnosti s implementáciou Dohovoru o právach dieťaťa do školského výchovno-vzdelávacieho systému.

Niektoré z uvedených opatrení resp. oblastí si vyžadujú dlhší časový priestor na ich realizáciu s ohľadom na nadväznosť plnenia jednotlivých úloh aj v kontexte medzirezortného spolupôsobenia všetkých zainteresovaných subjektov za aktívnej účasti Úradu splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity.